

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Наукова новизна даної статті полягає в обґрунтуванні на основі узагальнення теоретичних даних, аналізу психологічної, педагогічної літератури, порівняння, синтезу – для визначення сутності професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах та на основі включеного неформалізованого спостереження, опитування й анкетування майбутніх соціальних педагогів визначалися та обґрунтувалися такі соціально-педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, як: залучення студентів до волонтерської діяльності в установах та організаціях, які працюють з різними типами клієнтів, експериментальний майданчик для закріплення ними здобутих у процесі набуття знань та відпрацювання професійних навичок і участь студентів у наукових співтовариствах університету для формування наукової допитливості, проєкція на те, що майбутній соціальний педагог може бути частиною професійної громади. Дані умови доречно застосовувати для організації більш ефективного процесу професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищій школі та використовувати для розробки комплексної програми професійного самовдосконалення.

Ключові слова: професійне самовдосконалення, професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, соціально-педагогічні умови, соціально-педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, волонтерська діяльність, науково-дослідна діяльність.

Постановка проблеми. Актуальність теми обумовлюється, насамперед, тим, що в Україні, як і в усьому світі, відбувається осмислення досягнень та визначення стратегій розвитку освіти, намічаються шляхи і способи її реформування. Значне місце в цьому процесі відводиться особистості студента, пошуку варіантів стимулювання ефективності його професійного самовдосконалення, його стремління до активності, творчості, самореалізації в умовах навчального процесу вищого навчального закладу.

Сьогодення характеризується стрімкими, бурхливими кількісними й якісними змінами, що зумовлені кризою в економічній, політичній, соціальній, науковій та інших сферах життєдіяльності українського суспільства, саме цим зумовлене особливе значення для особистісного та професійного розвитку майбутнього фахівця його професійного самовдосконалення.

Сучасний навчальний процес у вищій школі багатоаспектне явище, тому він неможливий без постійного підвищення професійного самовдосконалення спеціалістів. Адже прагнення студента бути конкурентоспроможним на ринку праці забезпечує його професійну стійкість, відповідний рівень професійної компетентності та постійний професійний саморозвиток.

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями професійного самовдосконалення особистості займалися провідні науковці та дослідники: О. Діденко, А. Кошолар, О. Положенко, О. Прокопова, І. Склярєнко, Н. Троценко, Н. Харчина, Т. Шестакова.

В Україні питання підготовки майбутніх соціальних педагогів у своїх працях досліджували науковці: О. Безпалько, Т. Веретенко, І. Зверєва, Р. Вайнола, А. Капська, Л. Коваль, Г. Лактіонова, В. Поліщук, С. Харченко.

Варто зауважити, що питання професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у наукових джерелах висвітлено здебільшого в контексті особистісного зростання, саморозвитку і не враховуються умови, у яких перебуває студент, здобуваючи вищу освіту та які допомагають підвищити професійний рівень не тільки в навчальному процесі.

Формулювання цілей статті. Це і спонукало нас на основі узагальнення аналізу психологічної, педагогічної літератури, використання таких **методів**, як порівняння, синтез – для визначення сутності професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах та на основі включеного неформалізованого спостереження, опитування та анкетування майбутніх соціальних педагогів до теоретичного обґрунтування соціально-педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Перш, ніж з'ясувати соціально-педагогічні умови, які впливають на процес професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі, необхідно розглянути взагалі поняття «професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів».

Упродовж фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах освіти, у період професійного становлення та під час професійної діяльності в будь-якій галузі важливу роль відіграє саме професійне самовдосконалення фахівця.

Однак саме у сфері соціально-педагогічної діяльності професійне самовдосконалення відіграє особливу роль, адже гарним фахівцем вважається той, хто навчається й удосконалюється протягом усього свого життя.

Питання професійного самовдосконалення особистості майбутнього фахівця становить помітну зацікавленість для багатьох наук. Існує безліч підходів до трактування феномену «професійне самовдосконалення», зокрема і для такої науки, як соціальна педагогіка.

Проблему професійного самовдосконалення розглядали такі вчені, як Т. Вайніленко, О. Борденюк, М. Ксьонзенко, Л. Сущенко, І. Чемерілова.

Вихідну основу професійного самовдосконалення майбутнього соціального педагога створюють усвідомлення їм своєї професійної ролі; осмислення можливих педагогічних рішень і їхніх наслідків; узагальнення особистої професійної діяльності й прогнозування її перспектив; здатність та бажання до самоконтролю і саморозвитку.

Якщо джерело професійного самовдосконалення в соціально-педагогічній діяльності перебуває в соціальному оточенні майбутнього соціального педагога, то рушійні сили цього процесу варто шукати всередині особистості майбутнього фахівця – у вигляді мотивів до професійного самовдосконалення.

Професійне самовдосконалення виступає невід'ємним компонентом у підготовці фахівців та є результатом свідомої взаємодії студента з конкретним соціальним середовищем, під час якого він реалізує потребу розвитку в себе таких важливих професійних якостей, відповідних знань і вмінь, що сприятимуть успіху у професійній діяльності та життєдіяльності взагалі.

Отже, професійне самовдосконалення майбутнього соціального педагога може відбуватись у різних напрямках, серед яких можемо виділити:

- тематичне самовдосконалення, яке передбачає формування знань;
- практичне самовдосконалення, формування системи практичних навчально-пізнавальних умінь і навичок;
- психологічне самовдосконалення, що визначає формування та розвиток тих особливостей мотиваційної сфери, які виражають ставлення до самовдосконалення [5].

Ми визначаємо, що *професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів – це створення необхідних умов щодо інформаційно-консультативного супроводу, цілеспрямований процес взаємодії та співпраці з викладачами вищих навчальних закладів і представниками різних соціальних агенції, під час якого студент реалізує потребу розвитку в себе професійно-важливих якостей, відповідних знань та вмінь, що сприятимуть успіху в майбутній професійній діяльності.*

Аналіз наукових джерел показує, що в процесі організації певної діяльності для її ефективності необхідно виділяти певні умови реалізації даної сукупності процесів.

Перш ніж з'ясувати, що ми маємо на увазі під «соціально-педагогічними умовами», які впливають на процес професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, необхідно чітко визначитися із поняттям, що таке «умова».

Як філософська категорія, поняття умова відображає універсальні стосунки між суб'єктами спілкування. За межами діяльності ці стосунки не

можуть перетворитися на нову дійсність. Для цього потрібна причина. Тому причинність виконує функцію активного діяльнісного фактора. Саме такий фактор забезпечує продукування нової дійсності як кінцевого наслідку.

У психологічній науці поняття «умова» розуміється як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, яке може позначатися на розвитку конкретного психічного стану; до того ж даний стан опосередковується активністю особистості, групою людей.

Поняття «умови» в педагогіці, передусім, пов'язане з педагогічним осмисленням цієї категорії: використовується в дидактиці при характеристиці цілісного педагогічного процесу, окремих його сторін і складових частин; являють собою результат планомирного відбирання, конструювання й застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей.

Незважаючи на те, що предметом великої кількості соціально-педагогічних розвідок виступають соціально-педагогічні умови реалізації певних процесів, у сьогочасній науці існують певні розбіжності у тлумаченні самого поняття «соціально-педагогічна умова». Це поняття трактується науковцями неоднозначно. Одні вчені розуміють під даними умовами такі обставини та можливості, від яких залежить успішність функціонування та розвитку певної соціально-педагогічної системи, інші – чинники та правила успішності життєдіяльності соціально-педагогічної системи, треті – вимоги, які мають виконувати спеціалісти з метою забезпечення ефективності такого процесу [5].

Так, вітчизняний дослідник О. Прокопова розглядає соціально-педагогічні умови як систему певних засобів, методів, форм, матеріальних умов, правдивих ситуацій, що неупереджено склалися чи суб'єктивно створені, які необхідні для досягнення визначеної соціально-педагогічної мети [8].

З другої сторони, соціально-педагогічні умови можуть виступати і формою соціально-педагогічної діяльності, метою якої є формування висококваліфікованого та конкурентоспроможного спеціаліста на ринку праці.

Отже, такі умови забезпечують виконання державного стандарту з освітньо-професійної діяльності. Компонентами таких соціально-педагогічних умов, варто зауважити, виступають технології, матеріальна база, методи й форми педагогічної діяльності, професіоналізм колективу, штучно створені та об'єктивно сформовані різні кейс-стаді.

На думку С. Висоцького, соціально-педагогічні умови є сукупністю об'єктивних перспектив сутності навчання, різноманітних інтерактивних методів, організаційних засобів для їх здійснення, тоді, коли забезпечується успішне рішення поставленої педагогічної задачі [2]. У цьому контексті ми наголошуємо на тому, що соціально-педагогічні умови можуть виступати як динамічний регулятор інформаційних, особистісних, психологічних та педагогічних чинників навчання.

Дійсно, соціально-педагогічні умови – поняття складне й визначає встановлення взаємовідносин між усіма складовими соціально-педагогічного процесу.

На основі аналізу наукових джерел з даного питання в нашій статті ми визначаємо *соціально-педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів як сукупність обставин та чинників, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію об'єктів, суб'єктів та явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети.*

Далі ми обґрунтовуємо й наголошуємо на таких соціально-педагогічних умовах професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, які повинні дотримуватися, на наш погляд, у вищому навчальному закладі, це:

- залучення студентів до волонтерської діяльності в установах та організаціях, які працюють із різними категоріями клієнтів, як експериментальний майданчик для закріплення ними здобутих у процесі набуття знань та відпрацювання професійних навичок;

- участь студентів у наукових співтовариствах університету для формування наукової допитливості, проєкція на те, що майбутній соціальний педагог може бути частиною професійної громади.

Щодо першої умови, зупинимося на понятті «волонтерська діяльність». Згідно з новим Законом України «Про волонтерську діяльність» вона трактується як добровільна, безкорислива, соціально спрямована неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги [4].

Майбутній фахівець має можливість застосовувати свої знання, уміння та навички на те, щоб допомогти людям, які потребують допомоги через волонтерську діяльність. Завдяки такій діяльності майбутній фахівець розвиває себе як особистість та професійно самовдосконалюється. Участь студентів у волонтерській діяльності, як зазначає О. Азарова, призводить до виникнення різних психологічних ефектів: позитивна зміна комунікативної свідомості й комунікативних умінь, розвиток емпатії, творчого потенціалу особистості, формування соціальної активності, спрямованої на зміну і трансформацію оточуючої реальності [1].

Під час навчання у вищій школі студенти знайомляться з різними формами волонтерської діяльності, вчать працювати в команді волонтерів при використанні педагогічних технологій у соціальній сфері, у тому числі в освітньому середовищі, опановують прийомами ефективної групової та індивідуальної комунікації, практичними навичками використання різних педагогічних технологій у волонтерській діяльності [3].

Діяльність волонтерів вирішує одночасно два завдання: *по-перше*, сприяє успішній соціалізації студентів, які виконують благодійну місію;

по-друге, самі волонтери набувають безцінний досвід, надаючи допомогу іншим.

Участь студентів у волонтерській діяльності створює передумови для їх професійного самовизначення, забезпечує їх самореалізацію в позанавчальній діяльності, сприяє розширенню меж професійної творчості й формуванню професійних компетенцій. Досвід, здобутий у волонтерській діяльності, лягає в основу тієї позиції, яку займатиме людина протягом усього життя.

Залучення студентів до такої діяльності може відбуватися через: презентацію діяльності різних соціальних агенцій у межах навчальних дисциплін; виробничу практику студентів; викладача, який працює в соціальній агенції; структурні підрозділи університету (відділ виховних технологій); тимчасові акції; соціальні мережі; сайти громадських організацій; соціально-відповідальний бізнес; особисту мотивацію студента; бажання отримати нагороди, грамоти, дипломи та подяки за участь у волонтерській діяльності.

Отже, зростання професійної особистості під час волонтерської діяльності ми можемо спостерігати через студентську виробничу практику, через суспільний молодіжний рух, через соціальну службу, через благодійні фонди, через професійне зростання, через соціальні акції, через індивідуальну роботу, через компетентну підтримку старшого студента до меншого. Ми вважаємо, що обґрунтована нами дана умова є актуальною й необхідною для професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів.

Другою соціально-педагогічною умовою професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів ми пропонуємо виділити *участь студентів у наукових співтовариствах університету для формування наукової допитливості, проєкція на те, що майбутній соціальний педагог може бути частиною професійної громади.*

Помітну роль у формуванні особистісного потенціалу майбутніх соціальних педагогів відіграє участь в організованій та систематичній науково-дослідній роботі.

Відповідно до європейських стандартів, що наголошуються в Болонській декларації, науково-дослідна робота є найважливішою складовою функціонування сучасного університету. Як зазначається у «Великій хартії університетів» та основних положеннях Європейської Асоціації університетів, вищій школі необхідно зберігати нерозривний зв'язок із дослідницькою діяльністю й навчати студентів методам організації і проведення досліджень, надавати їм навички науково-педагогічного мислення [9]. Важливим завданням для успішного навчання майбутнього фахівця є створення такого науково зорієнтованого освітнього середовища, яке було би спрямоване на формування вміння використовувати набуті знання з різних навчальних дисциплін задля вирішення конкретних науково-дослідницьких, практичних завдань, при цьому дотримуючись таких

основних принципів навчання, заснованого на дослідженнях, як наукова творчість, відкритість, рівність прав, добровільність.

Науково-дослідницька робота студентів є складовою професійної підготовки, що передбачає навчання студентів методології дослідження, а також систематичній участі в дослідницькій діяльності, уміння творчо підходити до дослідження та трактування певних наукових проблем [7].

Від курсу до курсу зміст завдань, які мають дослідницький характер ускладнюється, студенти набувають досвіду науково-дослідної роботи, підвищується інтерес до неї як можливої майбутньої професії через підготовку наукових повідомлень, складання портфоліо, створення індивідуальних дослідницьких проектів, організація публічних презентацій, використання кейсів, робота з «підготовленими питаннями» тощо.

Завданням такої роботи студентів у вищій школі полягає в розвитку вмінь пошукової, дослідницької діяльності, творчого розв'язання навчальних завдань під час роботи, а також уміння застосувати методи наукових досліджень на практиці. Завдяки участі в такій науковій роботі студент оволодіває навичками роботи з різноманітними інформаційними джерелами. Оскільки інформаційне середовище нині відіграє помітну роль в організації навчальної діяльності студентів, дуже важливо не загубитися в потоках даної інформації. Це можливо лише тоді, коли володієш звичками розшуку необхідних даних, уміннями перевіряти достовірність джерел, коли твоє ставлення до інформації – критичне, що є однією з навичок дослідника. Необхідно, щоб студент навчився розділяти інформацію за важливістю, обсягом та сферою інтересів.

Студент, залучений до науково-дослідницької діяльності, входить до своєрідного наукового середовища, співтовариства молодих науковців та вчених.

Як зазначає дослідниця Т. Марініна, що грандіозні наукові успіхи, проривні вирішення проблем, принципово нові розробки, оригінальні інноваційні проекти реалізуються, як правило, коли гармонійно поєднується досвід старшого покоління з ентузіазмом та нестандартними підходами до вирішення завдань молодих науковців [6, 7].

У системі університетської підготовки вже традиційно склалося, що керівництво науково-дослідницькою роботою студентів відбувається викладачами, співробітниками наукових структурних підрозділів, докторантами та аспірантами. Пошук наукової проблеми, яка може стати сферою подальших наукових інтересів відбувається за допомогою взаємодії викладача та студента (гуртки, підготовка до студентські конференції, підготовку до творчих конкурсів і олімпіад тощо) та може стати спільною проблемою дослідження.

Гарний науковий керівник (наставник), який зацікавлений у залученні студентів до даної роботи, знайомить з методикою проведення

дослідження; подає організаційну та психологічну підтримку; несе відповідальність за наукову поведінку молодих учених; передає свій стиль і манеру мислення, відчуття перспективності подальшого дослідження. Таким чином, студент переймає неоціненний досвід педагогів та формується в нього наукова допитливість [9, 71].

Варто зауважити, що провідними чинниками, що сприяють науковій співпраці викладача та студента, є: первинна єдність наукових поглядів; індивідуально-особистісні чинники єдності.

Залучення студентів до наукової діяльності відбувається через: поінформованість щодо можливості прийняття участі в наукових студентських конференціях та конкурсах наукових робіт; залученість студентів до участі у наукових співтовариствах університету та наукових гуртків; особистий приклад викладача; особистий приклад осіб які викликають повагу та які беруть участь у науковій діяльності; особистий приклад однолітків, друзів, одногрупників, які беруть участь у науковій діяльності; зацікавленість певною тематикою (проблематикою), яку хоче досліджувати; бажання отримати нагороди, грамоти, дипломи та подяки за участь у науковій діяльності; хист у студента до написання наукових робіт.

Таким чином, ми показали, що участь майбутніх соціальних педагогів у наукових співтовариствах університету є корисною для формування в них наукової допитливості і, як наслідок, є проекцією на те, що майбутній соціальний педагог може являтися частиною наукової громади.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, визначені нами соціально-педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі є взаємопов'язаними і взаємодоповнювальними складовими організації більш ефективного процесу професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів. Визначення даних соціально-педагогічних умов дозволить нам розробити зміст програми професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі та здійснити її впровадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Е. С. Психологические детерминанты и эффекты добровольческой деятельности : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.01 / Азарова Елена Станиславовна. – Кемерово, 2008. – 192 с.
2. Высоцкий С. В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения / С. В. Высоцкий // Наук. вісник Південноукраїнського держ. пед. ун. ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса : [б. в.], 1999. – Вип. 8–9. – С. 90–94.
3. Герасимова В. Д. Волонтерство как фактор развития социальной компетенции студентов вуза / В. Д. Герасимова, И. В. Кузьменко // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 10. – С. 174–175.

4. Закон України «Про волонтерську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Карпенко О. Г. Професійне становлення соціального працівника : [навч.-метод. посіб.] / Карпенко О. Г. – К. : [б. в.], 2004. – 164 с.

6. Матвеева С. Е. Педагогические условия профессионально-творческого саморазвития педагога в системе непрерывного образования / С. Е. Матвеева // Образование и саморазвитие. – 2009. – № 2. – С. 3–9.

7. Назаренко Г. І. Організаційно-педагогічні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Г. І. Назаренко. – Кривий Ріг, 2002. – 21 с.

8. Прокопова О. С. Система професійного самовдосконалення вчителя хімії середньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / О. Л. Прокопова. – К., 2003. – 26 с.

9. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание : общественно-политическая литература / Спиркин А. Г. – М. : Политиздат, 1972. – 303 с.

REFERENCES

1. Azarova, Ye. S. (2008). *Psikholohicheskiie determinanty i efekty dobrovolcheskoi deiatelnosti [Psychological determinants and effects of voluntary activity]* (PhD thesis). Kemerovo. (In Russian).

2. Vysotskyi, S. V. (1999). *Struktura psikhologo-pedahohicheskikh uslovii formirovaniia poiskovo-tvorcheskoi napravlenosti lichnosti v protsesse obucheniiia [Structure of psycho-pedagogical conditions of formation of the search and the creative orientation of the person in the learning process]*. *Nauk. visnyk Pivdenoukraiinskoho derzh. ped. un. im. K. D. Ushynskoho*, 8–9, 90–94. Odessa. (In Ukrainian).

3. Herasimova, V. D., Kuzmenko, I. V. (2013). *Volonterstvo kak faktor razvitiia sotsialnoi kompetentsii studentov vuza [Volunteering as a factor of development of social competence of students]*. *Uspekhi sovremennoho yestestvoznaniia*, 10, 174–175. (In Ukrainian).

4. *Zakon Ukrainy "Pro volontersku diialnist" [The Law of Ukraine "On voluntary activity"]*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (In Ukrainian).

5. Karpenko, O. H. (2004). *Profesiine stanovlennia sotsialnoho pratsivnyka [Professional development of a social worker]*. Kyiv.

6. Matveieva, S. Ye. (2009). *Pedahohicheskiie usloviia professionalno-tvorcheskoho samorazvitiia pedahoha v sisteme nepreryvnoho obrazovaniia [Pedagogical conditions of professional-creative self-development of the teacher in continuing education]*. *Education and self-development*, 2, 3–9. (In Russian).

7. Nazarenko, H. I. (2002). *Orhanizatsiino-pedahohichni umovy zabezpechennia nastupnosti v navchanni ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku [Organizational-pedagogical conditions of ensuring continuity in teaching preschool and primary school age children]* (PhD thesis abstract). Krivoi Roh.

8. Prokopova, O. S. (2003). *Systema profesiinoho samovdoskonalennia vchytelia khimii serednioi shkoly [The system of professional self-development of chemistry teacher at secondary school]* (PhD thesis abstract). Kyiv.

9. Spirkin, A. H. (1972). *Soznaniie i samosoznaniie: obshchestvenno-politicheskaia literatura [Consciousness and self-consciousness: the socio-political literature]*. Moskva: Politizdat. (In Russian).

РЕЗЮМЕ

Тимошенко Наталья. Социально-педагогические условия профессионального самосовершенствования будущих социальных педагогов в высшем учебном заведении.

Научная новизна данной статьи заключается в том, что на основе обобщения теоретических данных, анализа психологической, педагогической литературы, сравнения, синтеза – для определения сущности профессионального самосовершенствования будущих социальных педагогов в высших учебных заведениях, включенного неформализованного наблюдения, опроса и анкетирования будущих социальных педагогов определялись и обосновывались такие социально-педагогические условия профессионального самосовершенствования будущих социальных педагогов, как привлечение студентов к волонтерской деятельности в учреждениях и организациях, которые работают с различными типами клиентов, экспериментальная площадка для закрепления ими полученных в процессе приобретения знаний и отработки профессиональных навыков и участие студентов в научных сообществах университета для формирования научной любознательности, проекция на то, что будущий социальный педагог может быть частью профессионального сообщества. Данные условия уместно применять для организации более эффективного процесса профессионального самосовершенствования будущих социальных педагогов в высшей школе и использовать для разработки комплексной программы профессионального самосовершенствования.

Ключевые слова: профессиональное самосовершенствование, профессиональное самосовершенствование будущих социальных педагогов, социально-педагогические условия, социально-педагогические условия профессионального самосовершенствования будущих социальных педагогов, волонтерская деятельность, научно-исследовательская деятельность.

SUMMARY

Tymoshenko Nataliia. Socio-pedagogical conditions of professional self-development of the future social teachers in higher school.

Scientific novelty of this paper is to identify professional development of the future social teachers and to create the necessary conditions for informational and advisory support, purposeful process of interaction and collaboration with teachers of higher educational establishments and representatives of various social agencies, during which a student realizes the need for development of professionally important qualities, relevant knowledge and skills that promote success in professional activities and isolated areas of professional self-improvement: a case of self-development, practical self-development, psychological self-development. Professional self-development serves an integral component in training and is the result of conscious interaction of students with specific social environment, during which they realize the need for development of the important professional qualities, relevant knowledge and skills that promote success in professional activities and life in general. Based on the analysis of the scientific sources and scientific research the notion of socio-pedagogical conditions of professional self-development of the future social teachers as a set of circumstances and factors that provide organization and regulation of interaction of objects and phenomena of the pedagogical process to achieve this goal is substantiated. These socio-pedagogical conditions of professional self-development of the future social teachers in higher school involve students in volunteer activities of institutions and organizations that work with different types of customers, as an experimental platform for acquisition of knowledge and working out skills and students' participation in the scientific community of the University to form a scientific curiosity, a

projection that future social workers can be part of a professional community. These conditions are appropriate to apply for the organization of more efficient process of professional self-development of the future social teachers in higher school and are used to develop a comprehensive program of professional improvement. These conditions are interrelated and complementary components of a more efficient process of professional self-development of the future social teachers.

Key words: professional self-development, professional self development of the future social teachers, social and educational conditions of professional self-development of the future social teachers, volunteer activities, research activities.

УДК 378.017:17:373.013.43

Юлія Шевченко

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID 0000-0003-0817-1253

DOI 10.24139/2312-5993/2017.01/194-205

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КРОС-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Метою статті є аналіз існуючих підходів до проблеми готовності студентів до діяльності у крос-культурному просторі. У дослідженні готовність особистості до духовно-морального розвитку молодших школярів у крос-культурному просторі ототожнюється з готовністю особистості до діяльності у крос-культурному просторі. Визначено, що складає структуру моральної свідомості, виокремлено духовно-моральний компонент у крос-культурному просторі як самостійний складник готовності майбутнього вчителя. Розглядаються поняття «готовність» і «готовність до педагогічної діяльності», «готовність студентів до діяльності у крос-культурному просторі».

Ключові слова: *готовність студентів, крос-культурний простір, молодший школяр, духовно-моральний розвиток, готовність до педагогічної діяльності, загальнопедагогічна підготовка, структура моральної свідомості.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти, що зумовлені виконанням державної програми «Освіта» («Україна XXI ст.»), законів України «Про загальну середню освіту», «Про освіту» (2006), «Про вищу освіту» (2014), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст. (2002), Концепції національного виховання студентської молоді (2009), Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Національної стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (2012), Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013) та інших законодавчих і нормативних документів, надається особливе значення підготовці майбутніх учителів до духовно-морального розвитку школярів.